

ÅRSRAPPORT 2014

Verdighetsenteret
OMSORG FOR GAMLE

2014 i hovedtrekk

s. 4–5 **STIFTELSEN VERDIGHETSENTERET**

Organisasjon, styret, ansatte, økonomi

s. 6–16 **ETTER- OG VIDEREUTDANNING**

Omsorg ved livets slutt (OLS)

- Forelesersoversikt
- Et utvalg ferdigstilte prosjekter
- Deltakere 2007–2014
- Evaluering av utdanningsprogrammet
- Annen kursvirksomhet: Fagdag, tysk legkurs

Frivillighetskoordinering – eldreomsorg (Friv.koor)

- Økt satsing – ny filial og nytt studiested
- Et utvalg frivillighetsprosjekter i 2014
- Forelesersoversikt
- Deltakere 2011–2014
- Andre kurspakker
- Nasjonalt forum: Frivillighet – eldreomsorg (NAFFE)
- Undervisningsfilm: *Vi hører sammen*

s. 17–24 **FAGUTVIKLING**

Utadrettet virksomhet

- Ny fagbok: *En verdig alderdom?*
- Nye bokprosjekter på beddingen
- Verdighetskonferansen 2014
- Impulser fra England
- Canada inspirerer
- Foredrag, møter, seminarer, deltakelse konferanser gjennom året

s.25–28 **OPINIONSDANNELSE**

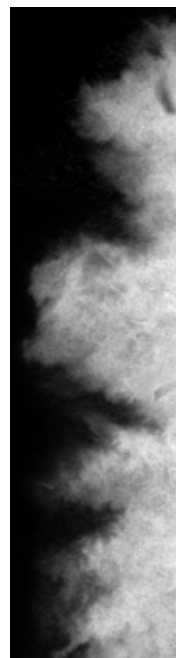
Øvrige formidlingstiltak

- Omsorgsprisen 2014
- Nettside, sosiale medier
- Verdighetsdagen 2014
- Kunst- og design i helsefremmende prosjekter
- Skolebarn møter gamle

Publikasjoner, artikler, innlegg

s.29–31 **ORGANISASJON**

- Husebøs store dag
- Medarbeidere gjennom 2014

Stiftelsen Verdighetsenteret – Omsorg for gamle

Verdighetsenteret – Omsorg for gamle er en ideell stiftelse som skal engasjere pårørende og pasienter, helsepersonell, frivillige, politikere, beslutningstakere, samfunn og media, og dessuten etablere og delta i nettverk og samarbeidsprosjekter som bidrar til lignende målsettinger. Organisasjonen har bak seg sitt sjette driftsår som stiftelse, som en videreføring av det nasjonale prosjektet *Hospice og Palliative Care for gamle* (1998–2003), det europeiske prosjektet ved Universitetet i Wien, *En verdig alderdom – en livsgaranti* (Würde im Alter, 2003–2006), og av Verdighetsenteret, som åpnet høsten 2008.

Verdighetsenteret er et nasjonalt kompetansesenter som arbeider for å sikre de svakeste og sårbare gamle den verdighet som de fortjener i deres siste leveår – gjennom opplæring og kompetanseutvikling, fagutvikling og implementering av kunnskap, informasjon og opinionsdannelse.

Omsorg ved livets slutt (OLS) skal utgjøre et tverrfaglig kompetansehevingstiltak for folket innenfor eldreomsorg og økt kommunikasjon på tvers i helsetjenesten.

Frivillighetskoordinering – eldreomsorg (Friv.koor): En formell utdanning på dette feltet har ikke vært tilbudt i Norge. På bakgrunn av dette er det ved Verdighetsenteret de senere år utviklet et tverrfaglig utdanningsprogram som skal kvalifisere deltakere fra kommuner, sykehjem og frivillig sektor til å mobilisere, organisere, følge opp og lede frivillig arbeid og bidra til økt motivasjon og kompetanse.

STYRET, ANSATTE

Styret i Stiftelsen Verdighetsenteret: Nils Aardal (leder), Monica Håkansson, Marianne Mowinckel, Raymond Turøy, Marit Schjøtt og Magnar Sortåsløkken.

Fra administrasjonen møter daglig leder Stein Husebø, administrasjonsleder Barbro Danielsen og brobygger Sverre Chr. Wilhelmsen.

Styret utøver sitt ansvar basert på strategiske oppgaver, organisatoriske oppgaver og kontrolloppgaver. Det er i løpet av 2014 blitt avholdt 5 styremøter.

Daglig leder (overlege), administrasjonsleder, brobygger, prosjektleder – frivillighet, fagutvikler, prosjektleder Omsorg ved livets slutt, hjelpepleier, fagkonsulent – frivillighet, regionkonsulent – frivillighet og webkonsulent har vært knyttet til senteret i 2014.

ØKONOMI

Stortinget støttet senteret med 7 millioner kroner over Statsbudsjettet 2014, og i revidert statsbudsjett ble senteret tilgodesett med ytterligere 2 millioner. Fagforbundet har gitt et økonomisk bidrag til Verdighetsenteret med 3 millioner kroner i 2014, en støtte som vil bli videreført med et tilsvarende beløp også for 2015.

Dette året har senteret i tillegg mottatt finansiell støtte til planlegging av konferanse fra GC Rieber Fondene og Vibeke Aase og Johan Fr. Odfjells Allmennnyttige Stiftelse, og til gjennomføringen av Verdighetsdagen fra GC Rieber Fondene.

I. Etter- og videreutdanning

Verdighetsenteret skal løfte frem strategier som gir de gamle maksimale muligheter til helse, autonomi, omsorg og livskvalitet – med særlig fokus på den voksende gruppen pasienter med demens. For å nå målet satser senteret på tverrfaglig opplæringstiltak for helsepersonalet innen eldreomsorg og palliasjon, i tillegg til å styrke og kvalitetssikre det frivillige omsorgs- og aktivitetstilbudet for eldre gjennom utdanning av frivillighetskoordinatorer. Senterets to nasjonale etter- og videreutdanninger har begge styrket sin posisjon, og kan vise til stor aktivitet gjennom 2014. Utdanningene består av tre samlinger å tre dager fordelt på ett år. I tillegg tilbys faglige oppfølgingsseminar etter endt utdanning og mindre kurspakker.

Omsorg ved livets slutt – en verdig alderdom (OLS)

Omsorg ved livets slutt – en verdig alderdom er en utdanning innen eldreomsorg, demensomsorg og palliasjon. Målsettingen er å heve kvaliteten på pleie og omsorg i landets kommuner innenfor disse fagområdene. Målgruppen er motivert fagpersonale: sykepleiere, helsefagarbeidere, hjelpepleiere, omsorgsarbeidere, vernepleiere, samt ledere og beslutningstakere på alle nivåer. Utdanningen styrker deltagerens fagkompetanse og gir økt trygghet i eget arbeid. Deltagerne forplikter seg til å utvikle et prosjekt på eget arbeidssted. De får veiledning i prosjektarbeidet underveis i opplæringen og holder presentasjoner under hver samling. Med deltagerens undervisningskompetanse vil kunnskapen kunne spres til deres eget arbeidssted.

Utdanningen ble videreført i 2014 med to nye kull. *Omsorg ved livets slutt – en verdig alderdom* er godkjent for klinisk fagstige i Fagforbundet, det gir også meritterende timer til spesialist i sykepleie/spesialsykepleie i Norsk Sykepleierforbund. Det ble gjennomført et eget kurs for tyske leger innenfor den samme tematikken.

Forelesere 2014

EKSTERNE:

Lene Dieserud Ertner, berøringsterapeut, veileder og foreleser: *Berøring*

Trond Haukedal, psykolog og foredragsholder: *God morgen, solstråle!*

Reidun Ingebretsen, forsker ved NOVA og spesialist i klinisk psykologi: *Pårørende som ressurs og ressurser til pårørende*

Solgunn E. Knardal, musikkterapeut, Olaviken: *Musikkterapi*

Marianne Munch, geriatrisk sykepleier, leder for undervisningsavdelingen ved NKS Olaviken alderspsykiatriske sykehus: *Marte Meo som metode*

Lise Næss, spes.psykolog: *Kommunikasjon med pasienter med demens, Endringer i sykehjem*

Idar Simonsen, prest ved BRKS: *Møte med den alvorlig syke og døende*

Gunhild Vesterhus Strand, prof i gerontologi, inst for klinisk odontologi: *Munnstell*

Oddgeir Synnes, FoU-leder, førsteamanuensis ved Høgskolen Betanien: *Livshistorien*

Elisabeth W. Telenius, fysioterapeut og PhD-stipendiat Høgskolen i Oslo og Akershus: *Fysisk aktivitet og trening for eldre og sykehjemspasienter*

Ger Wackers, lege og førsteamanuensis ved høgskolen i Narvik: *Den verdige hjemmedød*

INTERNE

Stein Husebø: *Eldreomsorg, Vandringer mellom liv og død, Palliativ plan – et verdighetsprosjekt, De siste timer og dager, Hva er smerte?, Kjærlighet og sorg, Kommunikasjon og etikk, Hvordan ta vare på hjelperen?, Presentasjonsteknikk og prosjektarbeid*

Silje B. Eikemo: *Symptomlindring- kvalme og oppkast, Den syke gamle- dyspné, Prosjektarbeid og Etterlattesamtale*

Olaug Finsrud: *Kommunikasjon og Symptomlindring*

Marianne Holm: *Symptomlindring- dyspné, Den syke gamle- akutt og kronisk hjertesvikt, Prosjektarbeid og Stell av døde*

Eirin Hillestad: *Frivillighet i eldreomsorgen*

Et utvalg ferdigstilte prosjekter i 2014

Håndbok i palliasjon. Hjemmetjenesten, Nittedal

Omsorg ved livets slutt- informasjonsbrosjyre til pårørende, Kvinnherad

Individuelle aktiviteter i sykehjem med hjelp av frivillige, Sandnessjøen

Å forkynne for eldre, Sandnessjøen

Innføring av palliativ plan ved Flåheimen sykehjem, Flå

Hvordan bruke palliativ plan? Et undervisningsprosjekt i palliativ plan, Molde

Et verdig rom for pårørendesamtaler, Stavanger

Deltakere, 2007–2014

Utdanningen ble videreført med to nye kull i 2014, det trettende og fjortende i rekken. Siden oppstart har representanter fra 17 fylker og 70 av landets kommuner deltatt.

FYLKE	KOMMUNE
Akershus	Aurskog-Høland, Skedsmo, Lillestrøm, Nittedal
Aust-Agder	Arendal
Buskerud	Drammen, Hol, Ringerike, Hole, Kongsberg, Lier, Flå, Nore og Uvdal
Hedmark	Elverum, Engerdal, Kongsvinger, Nord-Odal, Stange, Trysil
Hordaland	Bergen, Askøy, Lindås, Masfjorden, Modalen, Radøy, Stord, Ulvik, Vaksdal, Odda, Voss, Granvin, Kvinnherad
Møre og R.	Ulstein, Vestnes, Ørsta, Ålesund, Molde, Haram
Nordland	Brønnøy, Vefsn, Sandnessjøen, Bodø
Oppland	Etne, Nord-Aurdal, Sør-Aurdal, Vang, V. Slidre, Øystre Slidre, Vestre Toten
Oslo	Oslo
Rogaland	Bryne, Stavanger, Karmøy, Sandnes, Suldal
Sogn og Fj.	Askvoll, Vågsøy, Nordfjordeid, Lærdal, Høyanger
Sør-Trøndelag	Oppdal, Skaun
Troms	Tromsø
Vest-Agder	Lyngdal
Østfold	Askim, Råde, Våler, Fredrikstad
Vestfold	Sande, Stavern
Telemark	Porsgrunn
Danmark	Gentofte

EVALUERING AV UTDANNINGSPROGRAMMET

Det siste året har det vært arbeidet med en intern evaluering av videreutdanningen *Omsorg ved livet slutt – en verdig alderdom*. I hvilken grad har deltagelsen i utdanningen ført oss nærmere vår visjon om å sikre de mest sårbare gamle verdighet i deres siste leveår? Hva har kommunene og sykehjemmene fått tilbake for å ha ansatte som deltagere på opplæringen? Har det ført til endringer for den enkelte ansatte, i tilfelle hvilke? Og er det snakk om endringer i ansvarsområde, tittel, stillingsstørrelse, lønn eller mht. økt kvalitetsfokus?

Evalueringen besto av kvalitativ og kvantitativ metode. Tidligere deltagere av utdanningen ble intervjuet i tre fokusgrupper. Data fra disse intervjuene ble bakgrunn for en spørreundersøkelse for tre kull av utdanningen. Resultatene foreligger nå i en egen rapport, se også www.verdighetsenteret.no.

En viktig del av opplæringsprogrammet er at deltakerne skal utvikle, etablere og gjennomføre kompetanseutviklings- og opplæringstiltak på egen arbeidsplass eller i hjemkommunen. Hvordan har disse prosjektene materialisert seg lokalt og hva er status per i dag? Har det ført til varige forandringer og eventuelt til nye prosjekter? Hvilke tema og metoder i programmet opplevde den enkelte som aktuelle i forhold til arbeidet?

Informanter i undersøkelsen formidlet at utdanningen hadde gitt dem økt fagkunnskap og personlig kompetanse. Dette har i sin tur gitt dem større trygghet til å gå inn i utfordrende situasjoner og har ført til bedret kvalitet i omsorg for pasienter ved livets slutt og deres pårørende. Ved undervisning har deltagerne bidratt til å spre kunnskapen i det enkelte sykehjem og kommune.

Flere av prosjektene utarbeidet under opplæringen ble ved gjennomføring lokalt omtalt som «fagkunnskap satt i system». Metodebøker og retningslinjer ble implementert som gjeldende prosedyrer i sykehjem og hjemmesykepleie i kommuner i ulike landsdeler.

ANNEN KURSVIRKSOMHET

Fagdag: I forbindelse med videreutdanningens 13. kull ble ansatte i pleie- og omsorg i alle kommuner i Hordaland invitert til fagdag ved senteret. 22. oktober fikk 60 ansatte en smakebit på hva utdanningen *Omsorg ved livets slutt – en verdig alderdom* kan by på, og ny kunnskap fra feltet. Forelesere var Stein Husebø, Solgunn E. Knardal, Gunnhild V. Strand, Reidun Ingebretsen og Trond Haukedal.

Kurs for tyske leger, gjennomført 25.–26. september, med forelesninger fra Stein Husebø og Bettina Husebø om eldreomsorg, demensomsorg og Palliative Care. I tillegg til de faglige innleggene fikk de 22 deltakerne oppleve norsk matkultur og utflukt til Fløyen.

Frivillighetskoordinering – eldreomsorg (Friv.koor)

Frivillig innsats kan styrke enkeltpersoners sosiale nettverk, bidra til økt aktivitet og redusere ensomhet. I melding til Stortinget 29 (2012–2013), *Morgendagens omsorg*, blir Verdighetscenterets tverrfaglige etter- og videreutdanning *Frivillighetskoordinering – eldreomsorg*, trukket frem som en viktig del av en nasjonal strategi for frivillig arbeid på helse- og omsorgsfeltet. Utdanningen skal kvalifisere deltakere til å mobilisere, organisere og lede frivillige. Dette medvirker til økt systematikk og forankring av frivillig innsats i omsorgstjenesten.

Verdighetscenteret ønsker å styrke og kvalitetssikre det frivillige omsorgs- og aktivitets-tilbudet for eldre gjennom utdanning av frivillighetskoordinatorene. Målgruppen er personer som jobber med eller ønsker å jobbe med ledelse av frivillige i eldreomsorgen. Utdanningen gir motivasjon, trygghet og kompetanse til frivillighetskoordinator. I løpet av studiet skal det ha blitt utarbeidet en prosjektbeskrivelse hvor siktemålet er at prosjektet skal bli implementert i praksis. Deltakerne får faglig veiledning i utviklingen av lokale frivillighetsprosjekter og holder presentasjoner ved hver samling. Selv om prosjektene er rettet mot eldreomsorgen, inkluderes mange ulike aldersgrupper og miljøer i de lokale tiltakene og prosjektene.

Koordinatorutdanningen ble videreført i 2014 med tre nye kull. *Frivillighetskoordinering – eldreomsorg* er godkjent for klinisk fagstige/fagstige i Fagforbundet og Delta, og det gir meritterende timer til spesialist i sykepleie/spesialsykepleie i Norsk Sykepleierforbund.

ØKT SATSING – NY FILIAL OG NYTT STUDIESTED

2014 ble et fruktbart år med oppstart av to kull med studiested i Oslo i tillegg til ett kull i Bergen. Friv.koor-staben ble utvidet med en 60 % regionkonsulentstilling og Verdighetscenteret åpnet en filial i Oslo ved Diakonhjemmet Høgskole. Det er etablert en samarbeidsavtale med høgskolen.

Verdighetscenteret ønsker å utdanne frivillighetskoordinatorene i alle landets fylker og kommuner og på sikt å tilby studiet i flere regioner. I februar 2014 startet det første Oslobaserte kullet i samarbeid med senterets samarbeidspartner Fransiskushjelpen. 2 av 3 samlinger ble holdt i hovedstaden, og koordinator Aksel Øhrn hadde ansvar for å planlegge og gjennomføre to samlinger. Opplegget ble svært godt motatt, og

Verdighetsenteret tilbyr nå Oslo som et fast studiested for utdanningen *Frivillighetskoordinering – eldreomsorg*, i tillegg til Bergen.

SAMARBEID MED DIAKONHJEMMET HØGSKOLE

Verdighetsenteret inngikk i år en samarbeidsavtale med Diakonhjemmet Høgskole. Formålet er å dra nytte av hverandres ressurser i form av kompetanse, personer, utdanningstilbud og forsknings- og utviklingsvirksomhet til gjensidig nytte og utvikling. Vi har startet prosessen med å utarbeide en valgfri modell med studiepoeng.

NYTT KONTOR I OSLO

1. september 2014 åpnet Verdighetsenteret en filial ved Diakonhjemmet Høgskole. Beate Magerholm ble ansatt som regionkonsulent – frivillighet og fikk ansvar for den Oslobaserte utdanningen. I november startet et nytt kull, hvor første samling var i Bergen og de to neste i Oslo. Magerholm har kontor ved Institutt for diakoni og ledelse.

Forelesere gjennom året

EKSTERNE:

Tonje Bjertnes, fysioterapeut, med videreutdanning innenfor musikk, dans og ledelse/
kommunikasjon: *Nøkler til livskvalitet*

Karl Dag Bærug, nestleder ved Kirkens SOS i Bjørgvin: *God å snakke med*

Thale Waaler Eggen, prosjektleder, Nasjonalforeningen for folkehelsen: *Flerkulturell
frivillighet – utfordringer og erfaringer*

Camilla Erlandsen, musikkterapeut ved Bergen Røde Kors sykehjem: *Musikk som
medisin*

Lene Dieserud Ertner, berøringsterapeut, veileder: *Berøring – En håndfull kjærighet*

Marian Guddal Hansen, daglig leder Bergen Røde Kors: *Ideell ledelse*

Trond Haukedal, psykolog og foredragsholder: *God morgen, solstråle!*

Rita Hjelgestad, koordinator for Besøktstjenesten og flerkultur ved Bergen Røde Kors:
Kulturelt mangfold i eldreomsorgen

Stine Pernille Hauge Kjos, leder for Oslo Røde Kors Besøktstjeneste og Nettverket for
Besøktstjenester i Oslo: *Nettverk for koordinatører*

Gunhild Kjosnes, frivillighetskoordinator Bergen Røde Kors sykehjem: *Kartlegging og
lokale behov, Frivillighetstjenesten ved BRKS*

Kirsten Koht, foredragsholder, tidligere frivillighetsrådgiver i Bærum kommune,
tidligere daglig leder for Bærum frivilligsentral: *Den gode samhandling mellom kommune
og frivillighet*

Lone Koldby, fysioterapeut med tilleggsutdanning innenfor maling og grafikk:
Aktivitetsdosetten

Torill H. Kongsbakk, leder for Stiftelsen Sesam: *Frivillighet som metode*

Frode Aass Kristiansen, musikkterapeut: *Miljøbehandling i demensomsorgen – hva
frivillige bør vite*

Geir Lahnstein, Høgskolelektor BI, driver utstrakt kursvirksomhet, organisasjonsutvik-
ling og lederutvikling, forfatter av en rekke bøker: *Motiverende samtaler*

Eli Lea, mastergrad i kunst- og mediefag fra England og hovedfag i historie: *Rett fra
hjertet – ressursorientert livsminnerarbeid, Media og kommunikasjon*

Esther Marie Lier, daglig leder Ullern frivilligsentral: *Egen livserfaring som ressurs og
kompetanse i møte med mennesker, Veiledning av frivillige*

Liv Nybø, frivillighetskoordinator ved Bergen Røde Kors Sykehjem: *Frivillighetstjenesten
ved Bergen Røde Kors Sykehjem*

Lise Næss, spesialpsykolog: *Demens og kommunikasjon*

Idar Simonsen, prest ved Bergen Røde Kors Sykehjem: *Kan frivillige gi sjelesorg?*

Merete Skaug Sørensen, Oslo Røde Kors: *Ideell ledelse – ledelse av frivillige ressurser*

Olga Tvedt, bymisjonsprest og rådgiver i Aldring og Kultur i Kirkens bymisjon:

Hvordan ivareta hjelperen, Samtaler om sorg og kjærlyghet, Kan frivillige gi sjelesorg?

Kjerstin Winge, sykepleier og tidligere høgskolelektor, tilknyttet GERIA – Geriatrisk ressurscenter i Oslo Kommune som opplæringssykepleier: *Demens og kommunikasjon*

Aksel Øhrn, koordinator innenfor Fransiskushjelpens Frivillige tjenester: *Samarbeid mellom frivillige og ansatte, Organisering av besøkstjeneste*

Lill-Karin Aanes, leder for stiftelsen Termik, Vefsn: *Frivillig innsats i palliativ omsorg, Kvalitetssikring av frivillighet inn i helsesektoren, En samtale om frivillighet for sårbare gamle*

INTERNE

Olaug Finsrud: «Omsorg ved livets slutt»: *Fremtidsverksted*

Eirin Hillestad: *Frivillighet i eldreomsorgen, Prosjektarbeid, Prosjektevaluering, Koordinatorrollen, Opplæring av frivillige, Kartlegging – potensielle utfordringer og muligheter lokalt*

Stein Husebø: *Hvordan ta vare på hjelperen? En verdig alderdom? Presentasjonsteknikk, Den gode samtalen, Kommunikasjon og etikk, Samtaler om sorg og kjærlyghet*

Andreas Madsen: *Prosjektarbeid, Kartlegging – potensielle utfordringer og muligheter lokalt*

Beate Magerholm: *Frivillighet som ressurs i eldreomsorgen, Rekruttering, ivaretaking og motivasjon*

Julie Tessem: *Risikoanalyse av prosjekter, Organisering av frivillige – rekruttering, motivasjon, ivaretagelse*

Et utvalg frivillighetsprosjekter i 2014

FRI - VILLIG - HET!!

3/4 år med *Prosjekt Sølvsuper*. Sølvsuper helse- og velferdssenter, Bodø

Eg hører kva du skriv, eg ser kva du seier

Et prosjekt for å øke bruk av litteratur og øke pårørendekontakt gjennom å bruke visuell- og audioteknisk utstyr i eldreomsorgen ved Masfjorden Sjukeheim, område Nordbygda.

Prosjekt Hjemmekjær

Handler om å utvide besøkstjenesten til også å omfatte hjemmeboende eldre med begynnende demens. Besøkstjenesten i Ullern av Ullern Frivilligsentral, Oslo

Trivselsvenn – Individtilpasset frivillighet

Prosjektet Trivselsvenn går ut på å gi pasientene ved Rokilde Sykehjem i Kristiansund et ekstra trivselstilbud. Tjenesten drives av to Trivselskoordinatorer og er individtilpasset, basert på den enkelte pasients ønsker og behov, der frivillige Trivselsvenner besøker hver sin pasient.

Sølvfatet

Tanken bak er at de frivillige blir «servert på et sølvfat» til de som trenger det lille ekstra i hverdag og fest. Aleris Austevoll P.O. senter.

Alltid freidig når du går

Målet er å bringe babyer med sine foreldre sammen med beboere på sykehjem og synge for babyer og eldre, og i tillegg stimulere hjemmевærende foreldre med babyer til å besøke sykehjemmet på eget initiativ. Sandviken menighet, Bergen.

Deltakere 2011–2014

I 2014 avsluttet kull 3 studiet, kull 4 gjennomførte alle tre samlingene, og kull 5 og 6 startet opp. Kull 1 og 2 gjennomførte et 2-dagers faglig oppfølgingsseminar. 29 nye kommuner og 3 nye fylker var representert. Siden oppstart har deltakere fra 18 ulike fylker og 60 kommuner tatt videreutdanningen. Hvert kull har ca. 20 deltakere. I tillegg gjennomførte 40 deltakere en mindre kurspakke innen frivillighetskoordinering dette året.

FYLKE	KOMMUNE
Akershus	Nes, Ullensaker, Skedsmo, Vestby, Ski, Enebakk, Bærum, Asker
Aust-Agder	Grimstad, Lillesand, Arendal
Buskerud	Øvre Eiker, Ål, Gol, Drammen, Nore og Uvdal, Sigdal, Kongsberg
Hedmark	Stange
Hordaland	Bergen, Os, Voss, Fjell, Bømlo, Masfjorden, Kvinnherad, Austevoll
Møre og Romsdal	Kristiansund
Nordland	Vefsn, Steigen, Bodø, Bø, Narvik, Meløy
Nord-Trøndelag	Stjørdal
Oppland	Vestre Slidre, Vågå, Østre Toten, Vestre Toten
Oslo	Oslo
Rogaland	Tysvær, Randaberg, Stavanger, Haugesund, Eigersund, Sandnes, Sola
Sogn og Fjordane	Hornindal, Førde
Sør-Trøndelag	Rennebu, Meldal, Trondheim
Telemark	Skien
Troms	Tromsø
Vestfold	Larvik
Vest-Agder	Kristiansand, Lillesand, Flekkefjord, Lindesnes
Østfold	Rygge
Spania	Alicante

ANDRE KURSPAKKER

Verdighetsenteret får mange henvendelser fra kommuner og frivillig sektor som ønsker lokale, skreddersydde opplegg av mindre omfang enn videreutdanningen på 3 x 3 dager. For å møte dette behovet er det utviklet et kurskonsept over 2 dager, hvor vertskommunen eller lokale aktører er arrangør, mens senteret er fagansvarlig og bidrar med kursledelse og undervisning. Målet er at deltakerne etter undervisning, erfaringsutveksling og nettverksbygging sammen med andre aktører på feltet, skal bli inspirert til å starte opp lokale frivilligprosjekter i eldreomsorgen. Målgruppen er frivillige og ansatte i frivillig, offentlig og privat sektor. Dette kan inkludere både seniorsentre, sykehjem, frivillige organisasjoner og frivilligsentraler. Gitt kapasitet arrangeres det også en oppfølgingsdag, med mulighet til å følge opp lokale prosjekter som ble planlagt de to første dagene.

I 2014 holdt Verdighetsenteret en oppfølgingsdag i Asker kommune og et 2-dagers

seminar for deltakere fra Vesterålen med Sortland Frivilligsentral som arrangør. 40 deltakere gjennomførte denne kurspakken.

NASJONALT FORUM: FRIVILLIGHET – ELDTREOMSORG (NAFFE)

For å få til et felles løft for frivillighet i eldreomsorgen er samarbeid på tvers av organisasjonstilhørighet nødvendig. Verdighetsenteret ønsker å være en pådriver for arbeid og nettverk innenfor feltet og tok initiativ til opprettelsen av et nasjonalt forum i 2013. Målet med forumets årlige seminarer er å gi sentrale miljøer innenfor frivillig innsats i eldreomsorgen et møtested og stimulere til erfaringsutveksling, nettverksbygging, faglig påfyll og samarbeid.

Årets seminar fant sted 3. november i Oslo, med 17 representanter fra ulike organisasjoner/instanser. Arrangementet var et samarbeid mellom Verdighetsenteret og Norges Røde Kors, som også stilte lokaler til disposisjon. Marilyn Relf holdt et inspirerende foredrag og reflekterte med deltakerne rundt det å involvere frivillige. Hun er sosiolog med PhD om frivilliges oppfølging av etterlatte, og har i mange år ledet de frivilliges innsats ved det internasjonalt renommerte Sir Michael Sobell House Hospice i Oxford. I tillegg holdt Thale Eggen, religionsviter og prosjektleder for Nasjonalforeningen for folkehelsen, et engasjerende innlegg om eldreomsorg og frivillighet i en flerkulturell setting. Dagen rommet også gruppeprosesser, innlegg og diskusjoner omkring skjæringspunktet mellom offentlig og ideell sektor og samarbeid mellom organisasjoner, med vekt på utfordringer og muligheter.

Et nytt arbeidsutvalg ble oppnevnt og består av Bjørn Lindstad, rådgiver i Frivillighet Norge, Jeanine Brenna, rådgiver frivillighet og utvikling i Kirkens Bymisjon, samt daglig leder Stein Husebø og prosjektleder Eirin Hillestad fra Verdighetsenteret.

UNDERVISNINGSFILM: VI HØRER SAMMEN

Kortfilmen *Vi hører sammen – ledelse av frivillige* fra Verdighetsenteret ble ferdigstilt i år. Målet er å gi inspirasjon til frivillighetsledere og anerkjennelse av frivillig innsats i eldreomsorgen, med fokus på frivillighet som metode og tema som ledelse, fellesskap og holdninger. I filmen forteller Torill H. Kongsbakk om hvordan hun har utviklet sine tilnærminger til frivillig arbeid gjennom nesten 30 år i Stiftelsen Sesam. Kongsbakk er foredragsholder og medlem i ressursgruppen ved videreutdanningen Frivillighetskoordinering – eldreomsorg.

Vi hører sammen er produsert for Verdighetsenteret av Aldeles AS. Regi: Elisabeth Kleppe. Foto/klipp: Ingse B. Sætre. Filmen blir benyttet i koordinatorutdanningen, og det vil bli utviklet et eget studieopplegg.

II. Fagutvikling

Ny fagbok: En verdig alderdom

Den første boken i Verdighetscenterets trilogi ble lansert høsten 2014. *En verdig alderdom – omsorg ved livets slutt* presenterer ny kunnskap om livssituasjonen for eldre. Den er redigert av Verdighetscenterets fagutvikler, Marianne Sætrang Holm, og daglig leder Stein Husebø. Førstnevnte er intensivsykepleier med master i sykepleievitenskap, mens Husebø er anestesi-, intensiv-, palliativ- og smertelege.

Dette er en antologi basert på forelesninger fra opplæringsprogrammet *Omsorg ved livets slutt – en verdig alderdom*, i tillegg til bidrag fra andre, ledende fagpersoner. De 27 kapitelforfatterne spenner fra filosof og interiørarkitekt til lege, fysioterapeut og sykepleier. Denne fagboken er samtidig spesiell, ved at den prøver å treffe møtepunktet mellom geriatri, omsorg ved livets slutt (palliasjon) og demensomsorg. Det er mye god omsorg i den aller siste livsfasen, men flere av artiklene løfter også at den gamle skal ha god livskvalitet i tiden før pleie ved livets slutt. Innholdslisten er derfor fylt av ulike innfallsvinkler til temaet livsglede i eldreomsorgen.

Boken er skrevet for dem som jobber på feltet, spesielt helsefagarbeidere og sykepleiere. En annen målgruppe er pårørende til gamle. De ulike tekstene kan gi innsikt i hvordan den siste fasen av livet kan oppleves, og tips til hvordan man kan støtte og hjelpe den gamle til et liv med flere gode øyeblikk. Leger og andre fagfolk i eldreomsorgen som ønsker oppdatering og inspirasjon, vil også ha praktisk nytte av boken. Den gir rom for refleksjon, men inneholder også erfaringsbaserte historier og konkrete tiltak den enkelte kan bruke i praksis.

En verdig alderdom – omsorg ved livets slutt kan kjøpes hos Fagbokforlaget eller i de fleste bokhandlere på nettet.

Bokprosjekter på beddingen

FRIVILLIGHET I ELDTREOMSORGEN

Vi står overfor en storstilt nasjonal satsing på frivillighet i eldreomsorgen. For at dette skal lykkes er det avgjørende at frivilligheten er gjennomtenkt og godt organisert. Verdighetsenteret ønsker å bidra til kvalitetssikring av arbeidet ved å utarbeide en faglig spisset håndbok. Vi håper denne kan brukes som et konkret verktøy av frivillige og personer som organiserer frivillige i eldreomsorgen, som ledere av frivilligsentra-ler, frivillige organisasjoner, frivillighetskoordinatorer i kommunen og på sykehjem. Sentrale forelesere og ressurspersoner innen frivillighet er blitt invitert til å skrive hvert sitt kapittel i boken, som også inneholder måler for frivilligrutiner. Planlagt utgitt i løpet av 2015/2016.

VERDIGHETSBOKEN – DET VIKTIGSTE ØYEBLIKKET I LIVET

Stein Husebø står som redaktør og forfatter. Han samler her mellom to permer sine sentrale tanker rundt temaene verdighet og eldreomsorg. Dette er en personlig bok, basert på hans mer enn 40-årige erfaringer og refleksjoner som medmenneske og lege i møte med unge og gamle, alvorlig syke og deres pårørende. Boken handler om verdighet, fortvilelse, håp, glede, sorg og om det forfatteren anser for å være det viktigste øyeblikket i livet. Planlagt utgitt i løpet av 2015.

Verdighetskonferansen 2014

En større konferanse er ett av Verdighetsenterets sentrale formidlingsverktøy. Dagene 19. og 20. november benyttet senteret Solstrand Hotell & Bad i Os ved Bergen som nasjonal møteplass, denne gangen sammen med to av senterets stiftere, Norges Røde Kors og Fagforbundet. Årets tema belyste kjernebegrepet «verdighet»: Hva er en verdig alderdom? Om muligheter, ansvar, praksis. Arrangørene ønsket spesielt å nå helsepersonell, beslutningstakere, mellomledere, politikere, administratorer, de store arbeidsgiver- og arbeidstakerorganisasjonene, og «fotfolket» som brenner for verdighet i sin daglige praksis. Konferansen var fulltegnet, og lot til å treffe særlig godt i forhold til praktikerens arbeidsutøvelse i hverdagen. Dagene tydeliggjorde dynamikken

mellom pårørende, pasienten, profesjonelle og frivillige. Hvordan kan man spille på alle disse aktørene?

Programmet rommet tverrfaglige diskusjoner og aktuelle forelesninger med faglig påfyll, både fra norsk, dansk og amerikansk hold. Key-note-speaker Harry Moody, filosof og professor i New York kom begge dager med inspirerende anbefalinger og illustrasjoner fra dagliglivets motsetninger, om hvordan verdighet kan bli synlig og respektert. De 135 deltakerne ble også utfordret og aktivisert i workshops ledet av kaospilot. De 18 gruppene skulle komme opp med anbefalinger for en verdig morgendag – hva er det og hva betyr dette i praksis for sårbare gamle? I hvilke situasjoner er verdighet spesielt viktig, og når blir den krenket? Er verdighet målbart? Hva kan i så fall være målbare kvalitetsindikatorer for verdighet? Dag to var viet hvordan vi i praksis kan sikre andre verdighet - og vår egen, samt konkrete tiltak som bidrar til verdighet i hverdagen. Deltakernes innspill er senere dokumentert og gjort tilgjengelig på senterets hjemmeside. Det blir også produsert en egen konferanserapport.

MEDVIRKENDE

To formidlingsglade kunstnere dannet et eget «flettverk» gjennom hele konferansen: skuespiller og litteraturformidler **Morten Jostad** og musiker, komponist og professor **Henning Sommerro**. I tillegg kunne man møte:

Tore Frost, filosof, forfatter og debattant, redaksjonsmedlem tidsskriftet *Omsorg*

Hege Gjessing, president i Den norske legeforening

Silje Grastveit, kaospilot, gründer, Impact HuB Berge, ledet gruppeprosesser

Hanne Sophie Greve, lagdommer i Bergen, tidl. ved M.rettighetsdomstolen i Strasbourg

Signe Hananger, administrativ leder, seksjon helse og sosial, Fagforbundet

Eirin Hillestad, prosjektleder frivillighet, Verdighetsenteret

Stein Husebø, overlege, daglig leder, Verdighetsenteret, redaktør tidsskriftet *Omsorg*

Sven Mollekleiv, president, Norges Røde Kors

Harry R. Moody, filosof og professor, New York

Mette Nord, leder, Fagforbundet

Karen Stæhr, sektorformann for social- og sundhed i FOA (DK), hjelpepleier

Oddgeir Synnes, førstemanuensis og FoU-leder, Betanien diakonale høgskole

Oscar Tranvåg, forsker på demens og verdighet, Høyskolen i Oslo og Akershus

Sverre Chr. Wilhelmsen, brobygger, Verdighetsenterets prosjektleder og konferansier

Impulser fra England

Senterets fagtur til England i juni ga nye impulser og et utvidet nettverk. Britene står også foran store oppgaver innen eldreomsorg og demensomsorg, og opererer bl.a. ennå med en klassesdelt og svak legedekning. Men gode, faglige diskusjoner med innsiktsfulle ansatte representerte likevel et nyttig blick på felles utfordringer:

Arts4Dementia, møte med stiftelsens grunnlegger, Veronica Franklin Gould, i British Tate Museum, London. Stiftelsen er anerkjent for sitt arbeid som brobygger mellom helsevesenet og kunstverdenen innenfor britisk demensomsorg. Arts4Dementia holder kurs for helsepersonell og kulturarbeidere, utvikler metodikk og koordinerer spesialtilpassede kulturmøter, som kunstverksted og omvisninger på museer for personer med demens og deres pårørende. www.arts4dementia.org.uk

OxBEL (Oxfordshire Befriending for Life) er en organisasjon som formidler en venn/samtalepartner til alvorlig syke. www.oxbel.org.uk

Sir Michael Sobell House Hospice i Oxford: Den «ideelle» hospiceavdeling, med klinikk, forskning, frivillighet og undervisning integrert i en helhetlig tverrfaglighet og estetikk. I samtale med de ansatte fremkom likevel felles utfordringer mht. kommunehelsetjenesten og kontakt med sykehus. Frivillighetstjenesten var godt etablert på avdelingen. Det var inspirerende å møte en tidligere pårørende, som nå arbeider som frivillig i resepsjonen og er institusjonens ansikt utad. Sobell Houses visjoner er nyttige, når Verdighetsenteret ønsker å bygge ut kontakten med daglig praksis og klinikk. Marilyn Relf har en PhD om frivilliges oppfølging av etterlatte. Hun har i mange år ledet de frivilliges innsats ved institusjonen, der en ung og entusiastisk anestesilege Husebø fra Bergen også var blant personalet på 1980-tallet. www.sobell-house.org.uk

Florence Nightingale-muséet, London. Fokus på sykepleie som fag, gjennom popularisert statistikk, hygiene og møtet med pasienten, ga ny innsikt i fagets historie og fornyet yrkesstolthet. www.florence-nightingale.co.uk

«**Dødsutstilling**», **The British Museum:** Tankevekkende og inspirerende, om hvordan ulike kulturer ser på sykdom, svekkelse og død. Det gigantiske tekstilverket *From Cradle to Grave* av S. Freeman inneholder over 14.000 medikamenter, tilsvarende det en gjennomsnittsbrite får i seg i løpet av et liv. www.britishmuseum.org

Canada inspirerer

Canada og Norge har mange av de samme utfordringene når det gjelder eldreomsorg. Gjennomsnittlig levealder er lengre enn tidligere, og de eldre er skrøpeligere, mer marginaliserte og har ofte multiple, kroniske tilstander. Flere dør på sykehjem, og det er også mangel på kvalifisert personale til å ivareta de eldre den siste tiden. Utdanning og kompetanse på feltet omsorg ved livets slutt, samt helhetlig omsorg for personer med kognitiv svikt, var sentrale tema på årets internasjonale palliative konferanse.

Prosjektlederne ved etter- og videreutdanningene, Silje Eikemo og Eirin Hillestad, deltok i september 2014 på *20th International Congress on Palliative Care* i Montréal, en firedagers møteplass som arrangeres hvert annet år. Initiativtaker og ansvarlig er professor Balfour Mount, som har status på det amerikanske kontinent på linje med Cicely Saunders' rolle i Europa. Kongressen er svært rikholdig mht. tematikk, uttrykk og omfang, og bærer preg av å verdsette betydningen av å ta vare på hele mennesket, både psykiske, fysiske, sosiale og eksistensielle/åndelige sider ved livet. Tverrfaglighet, frivillig innsats og mangfoldige tilnærminger er her en integrert og selvsagt del av omsorgen ved livets slutt, også synliggjort gjennom kreative uttrykk som film, kunstterapi, arkitektur, litteratur og musikk. Ny kunnskap og nyttige verktøy ble formidlet gjennom foredrag, workshops, forskningsprosjekter, gruppeprosesser og refleksjoner.

www.palliativecare.ca

Et interessant kompetansetiltak innen frivillig innsats er et opplæringsprogram for frivillige coacher. Disse fungerer som veiledere for pårørende til syke og døende familiemedlemmer som bor hjemme. Tilbudet er etablert for å ivareta omsorgsgivere, og slik støtte til pårørende betyr mye for pasientene. www.mcgill.ca/palliativecare

Nicole Poirier driver Carpe Diem-huset. I 1985 åpnet hun hjemmet sitt for eldre mennesker med Alzheimers sykdom. I stedet for å flytte til en institusjon, får de bo i et vanlig hus og ta del i daglige aktiviteter som matlaging, hagearbeid og rengjøring. I sin filosofi fokuserer hun på styrkene og kapasiteten til beboerne, og de ansatte har ingen spesiell rolle til tittelen sin, men må være fleksible og kunne gjøre flere ting samtidig. www.alzheimercarpediem.com

Kampanjen *Speak UP!* skal få folk til å tenke igjennom egne verdier og ønsker ved livets slutt, og snakke om temaet med sine nærmeste. www.advancecareplanning.ca

Foredragsvirksomhet

Verdighetscenterets stab bidrar med innlegg eller seminarledelse på tallrike møter, seminarer og konferanser i inn- og utland. I Norge er en del av disse et lokalt resultat av våre opplæringstiltak: Tidligere deltakere står bak dagsseminarer som oppfølging og synliggjøring av eget prosjekt.

I NORGE

Hvem	Hvor	Formål / målgruppe	Dato	Deltakere
Husebø	Oslo	Fransiskushjelpen, seminar	21.01	60
Husebø	Husnes	Pensj.forbundet/politikere, seminar	23.01	90
Finsrud	Vennesla	Innlegg for Bli Helsefagarbeider	28.01	200
Hillestad/Tessem	Asker	Oppfølgingsdag – lokalt seminar	29.01	15
Husebø	Ytrebygda, Bergen	Hjemmesykepleien	05.02	30
Finsrud	Buskerud/Kongsberg	Innlegg for Bli Helsefagarbeider	05.02	80
Husebø	Aurskog	Pleie/leger, dagsseminar, OLS	18.02	250
Husebø	Rikshospitalet, Oslo	Pleiepersonale, Fagforbundet	19.02	240
Hillestad/Tessem	Sortland	2-dagers lokalt seminar	19.–20.02	25
Husebø	Haukeland sykehus	Om eutanasi, generelt publikum	06.03	180
Hillestad	Trondheim	Foredrag, stud, komm.helse,friv.org.	19.03	50
Finsrud	Trondheim	Innlegg for Bli Helsefagarbeider	23.09	65
Husebø	Verdighetscenteret	Fagforbundet	04.04	30
Husebø	Suldal	Dagsseminar, Helsepersonell	08.04	140
Husebø	Oleanna, Os	Senioruniversitetet	28.04	350
Husebø	KODE, Bergen	Generelt publikum	11.05	50
Hillestad	Bergen	Frivillige Fana Prosti	30.09	25
Finsrud	Rekstensamlingene	Senioruniversitetet, Bergen	16.10	50
Holm	Haukeland sykehus	Palliative fagdager	23.10	30
Husebø	Gjøvik	Dagsseminar, helsepersonell	04.11	180
Holm	Haukeland sykehus	Hjertekurs Helse-Vest	11.11	90
Husebø	Oslo, Lovisenberg	Helsepersonell, dagsseminar	12.11	160
Holm	Høyskolen i Bergen	Videreutd. intensivsykepleie	27.11	30
Husebø	Namsos	Dagsseminar, helsepersonell	17.12	90
Samlet				2.510

I UTLANDET

Hvem	Hvor	Formål / målgruppe	Dato	Deltakere
Husebø	Aachen (D)	Leger, Grünenthal	07.-09.01	25
Husebø	Pforzheim (D)	Leger, pleiepersonale, generelt publikum	14.01	400
Husebø	Zwickau (D)	Leger / gen. Publikum	18.01	250
Husebø	Sylt (D)	Leger / pleie	06.-11.03	800
Husebø	Limburg (D)	Leger	15.- 16.05	35
Husebø	Oxford (GB)	Helsepersonell	12.06	25
Husebø	Münster (D)	Hospizhilfe og hjemmebasert omsorg	17.09	220
Husebø	Amsterdam (NL)	Leger, pleie	18.09	130
Husebø	Lübeck (D)		02.10	240
Husebø	Graz (AUT)	Helsepersonell	08.10	600
Husebø	Dresden (D)	Kurs - leger	17.-9.10	25
Husebø	Bregenz (AUT)	Når barn dør. Tverrfaglig	29.11	215
Husebø	Bielefeld (D)	Helsepersonell	17.12	190
Samlet				3.155

Deltakelse på konferanser, seminarer og kurs

Hvem	Hvor	Dato
Hillestad/Tessem	Topplederkonferansen, Oslo	14.01
Eikemo/Holm/Finsrud	Lindring av palliative symptomer, Høgskolen Betanien	15.01
Eikemo/Holm	Oslo, NSF`s faggruppe for geriatri og demens	20.–21.03
Eikemo/Holm	Konferanse ledere, kommunal eldreomsorg – Solstrand, Os	31.03–01.04
Tessem	Helsedir. helsekonferanse, Oslo	07.–8.05
Hillestad/Holm	International Care Research Conference, Bergen (HiB)	14.05
Eikemo/Holm	Nettverk for kommunale ledere og rådsg. i helse- og omsorgstj. Scandic Bergen City	26.–27/5
Wilhelmsen	Arendalskonferansen	17.–18.06
Hillestad/Madsen/Tessem	Dagsseminar prosjektarbeid, Høgskolen Betanien	02.09
Wilhelmsen	TVIL2014: Seg selv – nok? Hotel Terminus, Bergen	10.–11.09
Hillestad/Eikemo	International Congress on Palliative Care, Montreal, Canada	09.–12.09
Eikemo/Holm/Finsrud	Landskonf. NPF og NFPM – Utfordringer ved livets slutt, Trondheim	17.–19.09
Finsrud	NSH konferanse Oslo	25.–26.09
Eikemo/Hillestad/Holm	Hotel Terminus, Bergen	26.09
Hillestad/Eikemo	Videreutd. i veiledning Haraldsplass Diakonale Høgskole	Uke: 40, 44, 49
Magerholm	Demensdagene, Oslo	02.–03.12
Magerholm/Madsen	Frivillighetskonferanse, KS, Oslo	09.12

III. Opinionsdannelse

Omsorgsprisen 2014

Omsorgsprisen 2014 ble i januar 2015 delt ut på Den Nationale Scene: En kunstnerisk opplevelse og en breddemarkering av positive tiltak og kompetanse på feltet omsorg for gamle. Det ble en rørende og rik festforestilling med tid og anledning til ettertanke.

PRISVINNERNE

Tvillingsøstrene Gerd og Turid Reistad (77) bruker mesteparten av tiden sin sammen med beboerne på Adventkirkens sykehjem. De to ildsjelene fikk årets førstepris. Andreprisvinnere var Avdeling Myrdal ved Ulset sykehjem (Huntingtonpasienter) og Richard Kirkefjord, som arbeider ved serviceavdelingen ved Løvåsen Sykehjem. Publikum i en fullsatt Store Scene gav prisvinnerne fortjent hyllest. Arrangørene ser samtidig disse som representanter for de mange som står i liknende tjeneste og funksjoner. Dette arbeidet er jo i sitt vesen nettopp uegennyttig, og retter seg mot andre.

FESTFORESTILLING MED SPENNVIDDE

Stein Husebø, daglig leder ved Verdighetsenteret, møtte sosiolog og forskningsleder Kari Dyregrov fra Senter for Krisepsykologi til samtale på scenekanten. Temaet var sorg: Hva er det, hvordan kan vi forholde oss til den, hvor ligger mulighetene? Musikalske gjennomgangsfigurer denne kvelden var cellist Johann Sebastian Blum og Frida Annevik, sanger, musiker og prisbelønnet tekstforfatter, ledsaget av gitarist Haldor Røyne. Skuespiller Karl Bomann-Larsen leste dikt knyttet opp mot årets tematikk. Fra Den Nationale Scenes barne- og familiefeststilling *Momo – eller kampen om tiden* møtte publikum Tormod Løvold, Thea Borring Lande og Claus Sellevoll i to scener utviklet spesielt for anledningen. Helge Lilletvedt var musikalsk ansvarlig, mens brobygger ved Verdighetsenteret, Sverre Chr. Wilhelmsen, var kveldens konferansier.

Omsorgsprisen ble opprettet i 2001 for å fremheve den enestående innsats mange gjør for at gamle eller andre hjelpetrengende og utsatte grupper skal ha et godt liv i deres siste levetid. Den tildeles en medarbeider, frivillig, pårørende, institusjon eller prosjekt som de siste årene har vist fremragende omsorg – i Bergen eller Hordaland. Omsorgsprisen er et samarbeid mellom GC Rieber Fondene og Verdighetsenteret. Juryen mottok gledelig mange nominasjoner. Dette lover godt for prisens videre liv.

Årets Omsorgsbilde Foto: Terje Bergesen

Nettside, sosiale medier

Vi har utarbeidet en ny kommunikasjonsløsning for www.verdighetsenteret.no. Nye nettsider stod ferdig i 2014. Løsningen innebærer blant annet egne studentsider for deltakere ved senterets utdanninger. Det er passordbeskyttede områder hvor vi legger ut presentasjon, måler og annet faglig relevant fagstoff til studentene. Som et ledd i en ny kommunikasjonsstrategi er senterets medarbeidere også mer aktive og synlige på sosiale medier. Målsetningen er å skape debatt og dialog om god eldreomsorg og verdighet i samfunnet i flere kanaler.

Verdighetsdagen

Verdighetsenteret har de siste tre årene koordinert et lokalt opplegg som spesielt vektlegger unge menneskers rolle som omsorgspersoner og pårørende i møte med samfunnets sårbare og gamle. Dette skjer som en markering av den årlige Verdighetsdagen, gjennom visning av en ny dokumentarfilm og etterfølgende debatt i kinosalen onsdag 15. oktober. I år var det invitert med i arrangørgruppen miljøer innen omsorgsfeltet, frivillighet og utdanning: BIFF, Bergen Kino, Bergen Røde Kors – besøkstjenesten, Kunst- og designhøgskolen i Bergen, Lønborg videregående skole – helsefagarbeiderutdanningen og Bergen kommune.

Verdighetsdagen er en internasjonal dag for verdighet, med egne opplegg på videregående skoler. Det ligger stor kraft i ungt engasjement, og vi ønsker å løfte dette ut av klasserommet, i møte med vår tids store oppgaver på omsorgsfeltet. Målet er å gi dagene et utvidet innhold via en fellesopplevelse på tvers av generasjoner. Den aktuelle filmen har gjerne særlig fokus på mennesker med demens, en pasientgruppe som tross en tøff diagnose kan ha en god livskvalitet og gode øyeblikk.

Alive Inside er en engasjerende, amerikansk dokumentar, som skildrer en bemerkelsesverdige utforskning av musikkens evne til å forvandle manges liv. Den viste hvordan sanger fra en pasients fortid kan vekke minner og følelser som har vært sovende i lang tid, kanskje gjennom årtier.

Film kan formidle sterke følelser og ny kunnskap, og på sitt beste være en døråpner til konkret engasjement. I en samtale på scenekanten etter *Alive Inside* drøftet inviterte fagfolk hvordan stimulering av de ulike sansene kan gjøre livet rikere: Knut Bergsland – arkitekt/seniorrådgiver, leder av Arkitektforum for Helsebygg, Camilla Erlandsen – musikkterapeut, Bergen Røde Kors sykehjem, Olaug Finsrud – prosjektmedarbeider,

Verdighetsenteret, Oscar Tranvåg – forsker på demens og verdighet, HiOA, og ordstyrer Sverre Chr. Wilhelmsen. Fra salen kom det i tillegg spørsmål og innspill fra flere av arrangørmiljøene og fra publikum. Disse bestod av elever, profesjonelle innen sykehjem og hjemmetjenester, pårørende, frivillige og andre interesserte.

Kunst og design

Verdighetscenterets samarbeidsavtale med Kunst- og designhøgskolen i Bergen (KHiB) er videreført i 2014. Høgskolen arbeider for å fremme aktuell debatt og konkrete løsninger for å påvirke samfunnsutviklingen innen sine felt. Med fokus på designs etiske aspekter legges det vekt på hvordan man kan bidra til å skape et rikere liv for utsatte og marginaliserte grupper.

I år omfattet samarbeidet bl.a. artikkel i senterets nye fagbok, utstilling, stand og innlegg under Verdighetskonferansen, samt deltakelse med innleder og studenter under Verdighetsdagen, der både film og tema traff skolens kursprogram særlig godt. Stipendiat Erlend Bleken har vært benyttet som foredragsholder om bomiljø og demens ved Omsorg ved livets slutt-programmet. Som en del av samfunnsforankringen er verdighet/empowering nå definert som ett av høgskolens tre satsningsområder fremover, og man ønsker derfor spesielt å utvikle prosjekter innen eldreomsorg og omsorg ved livets slutt, både for stipendiater, masterstudenter og fagstab. Ett av årets masterprosjekter handler om mennesker som er innestengt mot sin vilje, et annet tar for seg hvordan selve rommet hos en døende ved enkle grep kan transformeres, ved at det for de viktige øyeblikkene etterpå hurtig skapes en sone rundt sengen ved hjelp av lys, musikk og skillevegg i en gjennomtenkt kombinasjon. Et tredje tar opp forholdet mellom gamle og barn: musikk, farge og rom, rettet mot personer med demens.

Verdighetsenteret og KHiB vil fremover arbeide for ytterligere å øke faglig utveksling og prosjektsamarbeid. Masterstudenter vil bl.a. bli inspirert til å utarbeide en brosjyre/barnebok som kan bidra til å fjerne angst og senke terskelen for å besøke en bestemor eller bestefar som kan virke svekket eller ugjenkjennelig. Det er aktuelt å videreføre ett av skolens 2014-prosjekter på MA-nivå om fargesetting av korridorer ved sykehjem gjennom et nytt samarbeid som også omfatter Bergen Røde Kors Sykehjem. Det arbeides i tillegg med å få til kurs på bachelornivå innenfor Verdighetscenterets felt.

Skolebarn møter gamle

Prosjektet *Skolebarn møter gamle* involverer Hellen skole, Bergen Røde Kors Sykehjem og Verdighetsenteret. Samarbeidet er nå avtalefestet som et fast tiltak. Senteret formidler kontakt mellom samarbeidsmiljøene og tilrettelegger for god dynamikk mellom sykehjemmet og skolens 6. trinn. Hver fredag har seks elever fordelt på to grupper besøkt to faste avdelinger for pasienter med demens. Elevene og de gamle prater sammen, synger, spiller spill og fremfører sangleker. I tillegg deltar en fra frivillighetstjenesten ved sykehjemmet under besøkene. Og nettopp deres innsats blir trukket frem som en suksessfaktor: De fungerer som et bindeledd, kjenner pasientene, setter praten i gang og gjør situasjonen trygg for elevene, sammen med elevassistenten fra skolen. Besøkene varer i 45 minutter og repeteres tre ganger. Hovedmålsettingen er å knytte bånd mellom generasjoner. Besøkene skal også være et lærested for elevene, og opplegget lar barna på en naturlig måte få et innblikk i livet på sykehjemmet. De får samtidig meningsfylte oppgaver i forhold til de gamle. Besøkene fra skolen bidrar også til økt aktivitet og mer stimuli for beboerne ved sykehjemmet, som får være resurspersoner på sine områder i møte med barna.

Publikasjoner

Hillestad, E. og Tessem, J. (2015). Frivillighet i eldreomsorgen – hvorfor og hvordan? I Holm, M. S., Husebø, S. (Red.), *En verdig alderdom. Omsorg ved livets slutt.* (s. 173–185). Bergen: Fagbokforlaget.

Holm, M. S., Norekvål, T. M., Fållun, N. (2015) Det siste stell. Ivaretagelse av den døde, hans familie og pleieren. I: Holm, M. S., Husebø, S. (Red.), *En verdig alderdom. Omsorg ved livets slutt.* (s.211–223). Bergen: Fagbokforlaget.

Husebø, S. og Husebø, B. (2015). Omsorg ved livets slutt. Forberedende samtaler og palliativ plan. I: Holm, M. S., Husebø, S. (Red.), *En verdig alderdom. Omsorg ved livets slutt.* (s. 21–35). Bergen: Fagbokforlaget.

Husebø, S. (2015) Fra hospice-bevegelse til Palliative Care. Hva bør navnet være? I: Holm, M. S., Husebø, S. (Red.), *En verdig alderdom. Omsorg ved livets slutt.* (s. 39–46). Bergen: Fagbokforlaget.

Husebø, S. (2015). Omsorg for hjelperen. I: Holm, M. S., Husebø, S. (Red.), *En verdig alderdom. Omsorg ved livets slutt.* (s.307–318). Bergen: Fagbokforlaget.

Husebø S. Lenge leve paternalismen! *Omsorg* 2014;2: 39–43

Husebø S. Hva er palliasjon? *Omsorg* 2014;3: 5–11

IV. Organisasjon

Husebøs store dag

Verdighetscenterets daglige leder – alles Stein: Gründer, opinionsdanner, smertelege, fagmann og utholdende folketaler for eldreomsorg og palliative Care – rundet 70 år den 11. oktober. Jubilanten gjorde det samtidig klart at han tar ytterligere ett år i stillingen ved senteret.

Selve dagen ble markert i Bergen med hyggelig samvær for venner, familie og samarbeidspartnere gjennom en lang karriere, og høykaliber kunstnerisk deltakelse fra cellist Katrine Pedersen og skuespiller Karl Bomann-Larsen.

*Du spør om det er
vondt eller godt
å leva
Då svarer eg:
JA!*

OLAV H. HAUGE

Medarbeidere gjennom 2014

Silje B. Eikemo

Prosjektleder Omsorg ved livets
slutt – en verdig alderdom
Intensivsykepleier
se@verdighetsenteret.no

Eirin Hillestad

Prosjektleder – frivillighet,
samfunnsviter, cand.mag,
master i medievitenskap
ehi@verdighetsenteret.no

Stein Husebø

Daglig leder, overlege
sbh@verdighetsenteret.no

Barbro Danielsen

Administrasjonsleder, siviløkonom
bda@verdighetsenteret.no

Olaug Finsrud

Prosjektmedarbeider, hjelpepleier,
yrkesfaglærer helse- og sosialfag
of@verdighetsenteret.no

Marianne Sætrang Holm
Fagutvikler, intensivsykepleier,
master i sykepleievitenskap
(sluttet 31.12.14)
mh@verdighetsenteret.no

Andreas Madsen
Fagkonsulent – frivillighet, samfunnsviter
(vikar fra 18.08.14)
am@verdighetsenteret.no

Julie Tessem
Fagkonsulent – frivillighet, kultur og
omsorg, master i kunsthistorie (permisjon
fra 01.09.14)
jt@verdighetsenteret.no

Eli Lea
Kommunikasjonsrådgiver (konsulent),
samfunnsviter cand.polit.,
kunstpedagog, master i visuell
kommunikasjon
eli@verdighetsenteret.no

Beate Magerholm
Regionkonsulent – frivillighet, religionsviter,
cand.philol.
bm@verdighetsenteret.no

Sverre Chr. Wilhelmsen
Brobygger – pedagog, kulturformidler,
arrangør
scw@verdighetsenteret.no

Verdighetsenteret – omsorg for gamle
www.verdighetsenteret.no
Ellerhusens vei 35
5043 Bergen

ÅRSRAPPORT 2014
Ansvarlig utgiver: Stein Husebø
Redaktør: Sverre Chr. Wilhelmsen
Redaksjonen avsluttet april 2015
Fargeillustrasjoner: Liv Andrea Mosdøl
Grafisk utforming: Åse Huus
Trykk: Bodoni AS
Opplag: 300

Verdighetsenteret
OMSORG FOR GAMLE